

thema
bedrijfs-
tuinen

De geur van aarde en gras ruiken

Bedrijfstuinen van Mien Ruys

Bedrijfstuinen hadden voor de oorlog vooral een representatieve functie. Dat ze ook nog nuttig zouden kunnen zijn, drong maar langzaam door. Dat was de verdienste van de architecten van het Nieuwe Bouwen, die de inrichting van het terrein even belangrijk vonden als die van het gebouw zelf. Binnen- en buitenruimte dienden zoveel mogelijk met elkaar verbonden te zijn.

Tekst - Leo den Dulk
Fotografie - Buro Mien Ruys

Zij bepaalden de inrichting van de terreinen zelf, maar beheersten de discipline van de tuin- en landschapsarchitectuur onvoldoende. Tuinarchitecte Mien Ruys was een van de eerste tuinarchitecten die de tuin als een gelijkwaardig element een plaats in de moderne vormgeving wist te geven, omdat zij aanvoelde wat haar bijdrage moest zijn.

Positieve impuls

Zoals alle vormen van tuinen en groenvoorzieningen zag zij bedrijfstuinen als functionele elementen in de vormgeving van het totale ontwerp. Zij vond dat ze onmisbaar waren voor het welbevinden van de werknemers. Stadsmensen waren vervreemd van de natuur en moesten zowel in hun vrije tijd als in hun werkomgeving positieve impulsen krijgen. Het werk in fabrieken en bedrijven was vaak eentonig en geestdodend, pauzes moesten daarom niet ook in een troosteloze omgeving worden doorgebracht. Een typisch functionalistisch argument dat zij gebruikte was dat een prettige werkomgeving helpt de

V.l.n.r.: Schuine lijnen en een tegelplein, Tomado, Etten-Leur.
Uitbundige borders, Koninklijke Stoomblekerij Nijverdal.
Biels en grindtegels bij het GAK gebouw, Amsterdam-West.

productie te verhogen. Het was een opvatting waar moderne werkgevers wel oren naar hadden. Zij wilden niet alleen hun productie rationaliseren, maar handelden vaak ook uit ideologische motieven.

Pausetuinen

Een fabriek moest een ruimte zijn 'waar men zonder tegenzin kan werken', zoals Mien Ruys schreef in *Het vaste planten boek* (1950). Daar hoorden lichte kantines bij en een verzorgde omgeving. De bedrijfstuin was bedoeld als 'een ruimte waar het personeel zijn vrije ogenblikken buiten kan doorbrengen. Er moeten beschutte, zonnige hoekjes zijn voor banken, waar het al warm is in het vroege voorjaar en er moet een flink grasveld zijn, waar ieder languit kan liggen in de zon, want is het niet heerlijk na het lange staan bij de machines even de vochtige grond onder zich te voelen, de geur van aarde en gras te ruiken? En ook hier moeten blijvende heesters en planten zijn, waaraan men de wisseling der seizoenen leert kennen'.

Na 1945 ontwierp zij wat wel wordt omschreven als 'pausetuinen' bij tal van bedrijven. Maar ook voor de oorlog maakte zij al ruim beplante tuinen bij fabrieken als de Koninklijke Stoomblekerij in Nijverdal. Via een lage heesterbeplanting liet zij een border van forse groepen vaste planten, waaronder *Verbascum*, *Helenium*, *Artemisia* en *Helianthus*, aansluiten bij de gevel. Bij Sikkens in Sassenheim maakte zij bij de gebouwen een terreinindeling opgebouwd uit rechthoekige vormen en voor een van de gevels een eenvoudige repeteerborder.

Voor Tomado (1955) maakte Mien samen met architectenbureau Van Tijen & Maaskant een terreinontwerp, met naar buiten toe enkele krachtige schuine lijnen en een plein met vierkante plantenvakken. Het ensemble toont een zekere verwantschap met De Ploeg in Bergeijk.

Het GAK-kantoor in Amsterdam (1959) werd ontworpen door de met Mien Ruys bevriende stedenbouwkundige/architect Ben Merkelbach. In samenwerking met Enrico Hartsuyker, net als Merkelbach en zijzelf lid van de modernistische architectenvereniging 'de 8 en Opbouw', ontwierp Mien een tuin die aansloot bij Hartsuykers beeldengalerij met pergola, een vijver en zitbanken. Voor de verharding en het maken van hoogteverschillen maakte zij er ruim gebruik van biels en gewassen grindtegels. Ook hier vertonen plattegrond en beplantingsplan een zekere mate van herhaling.

Het kantoor van het Provinciaal Elektriciteitsbedrijf Noord-Holland PEN in Haarlem (1980) laat zien hoe twintig jaar later op een niet al te grote oppervlakte een zeer gevarieerde tuin past. Aleid Röntgen van Buro Mien Ruys maakte het algemene ontwerp, terwijl Mien voor het beplantingsplan en het ontwerp voor het dakterras verantwoordelijk was. De beplanting op het grondniveau is eenvoudig en zorgt vooral voor een heldere ruimte-indeling. In de daktuinen staat een zeer kleurige - stimulerende? - beplanting van vaste planten.